

ATEBE

Dinî Araştırmalar Dergisi
Journal for Religious Studies
e-ISSN: 2757-5616

ATEBE Dergisi | Journal of ATEBE

Sayı: 12 (Aralık / December 2024), 119-150.

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Hikayeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II'nin Din Eğitimi Açısından İncelenmesi

Analysis of the Presidency of Religious Affairs' Hikayeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II in Terms of Religious Education

Rahime Betül Yalçınkaya

Yüksek Lisans, Trabzon Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Felsefe ve Din Bilimleri Ana Bilim Dalı
Master of Arts, Trabzon University, Institute of Graduate Studies, Department of Philosophy and Religious Studies
Trabzon, Turkey
rahimebetul_topcu21@trabzon.edu.tr
<https://orcid.org/0009-0000-7323-122X>
<https://ror.org/04mmwq306>

Semra Çinemre

Doç. Dr., Trabzon Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Din Eğitimi Ana Bilim Dalı
Assoc. Prof. Dr. Trabzon University, Faculty of Divinity, Department of Religious Education Trabzon, Turkey
semra.cinemre@trabzon.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0002-2924-1129>
<https://ror.org/04mmwq306>

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 30 Ağustos / August 2024

Kabul Tarihi / Date Accepted: 23 Aralık / December 2024

Yayın Tarihi / Date Published: 31 Aralık / December 2024

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık / December

Atıf / Cite as: Çinemre, Semra. "Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Hikayeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II'nin Din Eğitimi Açısından İncelenmesi". *ATEBE* 12 (Aralık 2024), 119-150. <https://doi.org/10.51575/atebe.1540891>

İntihal / Plagiarism: Bu makale, iTenticate yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir. / This article has been scanned by iTenticate. No plagiarism detected.

Etik Beyan/Ethical Statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Bu çalışma Doç. Dr. Semra Çinemre danışmanlığında 20.08.2024 tarihinde tamamladığımız "Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 4-6 Yaş Çocuklarına Yönelik Değerler Eğitimi Setinin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır. /It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited. This study was prepared based on my master thesis, titled " Examination of the Values Education Set of the Presidency of Religious Affairs for 4-6 Year Old Children " which we completed on 20.08.2024 under the supervision of Assoc. Prof. Dr. Semra Çinemre (Semra Çinemre/Rahime Betül Yalçınkaya).

Yazar Katkıları: Çalışmanın Tasarlanması:

Yazar-1 (%50), Yazar-2 (%50)

Veri Toplanması:

Yazar-1 (%70), Yazar-2 (%30)

Veri Analizi:

Yazar-1 (%50), Yazar-2 (%50)

Makale Yazımı:

Yazar-1 (%70), Yazar-2 (%30)

Makale Gönderimi ve Revizyonu:

Yazar-1 (%30), Yazar-2 (%70)

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Yayıncı / Published by: Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi / Social Sciences University of Ankara.

Bu makale Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 (CC BY-NC 4.0) Uluslararası Lisansı altında lisanslanmıştır. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 (CC BY-NC 4.0) International License.

Diyaret İşleri Başkanlığı'nın Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II'nin Din Eğitimi Açısından İncelenmesi

Öz

Ülkemiz yayın sektöründe farklı yaş seviyelerinden çocuklara hitap eden dinî muhtevalı çeşitli çocuk kitapları bulunmaktadır. Türkiye'de din hizmetlerini resmî olarak yürüten kurum olan Diyanet İşleri Başkanlığı da bu alanda çeşitli kitaplar hazırlamakta ve Kur'an kurslarında bu kaynakların materyal olarak kullanılmasını beklemektedir. Bu çalışmada, Diyanet İşleri Başkanlığı'nca okul öncesi çocuklara yönelik hazırlatılan materyallerden biri olan *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II*, çocuğun din eğitimi destekleme durumu açısından incelenecektir. Nitel araştırma yönteminin benimsendiği çalışmada doküman inceleme yolu tercih edilmiştir. Çalışmanın örnekleme ise amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme ile belirlenmiş, elde edilen veriler içerik analizinin açık kodlama yolu ile çözümlenmiştir. Çalışmanın analiz kategorileri 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programı'nda yer alan ünite isimlerinden hareketle sekiz başlık olarak belirlenmiştir: Allah sevgisi, bayram sevgisi, dua, din sevgisi, dinî mekân sevgisi, kâinat sevgisi, kitap (Kur'an-ı Kerim) sevgisi, peygamber sevgisi. Çalışmada kitaplarda en fazla Allah sevgisi, en az din sevgisine ilişkin dinî motiflerin yer aldığı tespit edilmiştir. Kitaplarda tespit edilen motiflerden, ilgili öğretim programındaki kazanımları en fazla bayram sevgisi, en az peygamber sevgisi temasındaki içerikler destekler niteliktedir. Kitaplarda en yoğun işlenen Allah sevgisine ilişkin motiflerle pozitif, sevgi dolu bir Allah imajının ortaya konulduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte kitapların Allah'ın varlığı ve birliği konusu ile çocukların Allah'a güvenmesi gibi vurgular açısından içerik olarak yetersiz olduğu görülmüştür. Kitaplarda Allah sevgisi ve kâinat sevgisinin içerik olarak birbirini desteklediği görülmüştür. Bu bağlamda, Allah'ın her şeyi belli bir düzen içerisinde ve ayrı güzelliklerde yaratması kâinattan çok sayıda örnek eşliğinde merak, hayret ve hayranlık ifadeleri ile desteklenerek işlenmiştir. Bu konuda Allah'ın isim ve sıfatlarının, ilmi, yaratıcılığı ve kudretinin yarattıkları üzerinden somutlaştırılarak ele alınması okul öncesi din eğitimi açısından başarılıdır. Seçilen örnekler çocukların gelişim düzeyi ve yaş tecrübesi açısından uygundur. Kitaplarda peygamber sevgisi, Hz. Peygamber'in örnek kişiliği üzerinden işlenmiştir. Bununla birlikte her ne kadar başlı başına Hz. Peygamber'i konu edinen bir kitap olsa da kitabın, içeriği bakımından programda ortaya konulan kazanımları destekleme durumunun zayıf olduğu tespit edilmiştir. Dua teması açısından bakıldığında; iki kitap dışında dua kavramına ilişkin motiflerin, teması başlı başına dua olan kitapta yer aldığı görülmektedir. Kitap (Kur'an) sevgisi açısından bakıldığında ise Kur'an okumaktan kaynaklı mutluluk ve öğrenmeye yönelik heyecan duyulması şeklinde pozitif mesajlar dikkat çekmektedir. Netice itibarıyla *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II*'nin, başta Allah inancı olmak üzere çocuğun din eğitimi destekleyen bir içeriğe sahip olduğu ortaya konulmuştur. Kitaplarda din eğitimi açısından okul öncesi çocukların seviyesine uygun olmayan veya dinî açıdan hatalı olan bir içerik tespit edilememiştir. Dinî her temada sevgi unsurunu ön plana çıkararak ve çocuğa dini sevdirecek bir yaklaşımın benimsendiği görülmüştür. Bununla birlikte kitapların, özellikle 4-6 Yaş Grubu öğretim programı kazanımlarının odaklandığı bazı boyutları içerme açısından yetersiz olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada gerek çocukların dini anlayarak ve kavrayarak öğrenebilmeleri gerekse kitaplarda işlenen dinî motiflerin program doğrultusunda zenginleştirilmesi açısından çalışmada birtakım öneriler ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Yaygın Din Eğitimi, Diyanet İşleri Başkanlığı, Okul Öncesi, Dinî Muhtevalı Çocuk Kitapları.

Analysis of the Presidency of Religious Affairs' *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II* in Terms of Religious Education

Abstract

There are various children's books with religious content in our country's publishing sector that appeal to children of different age levels. The Presidency of Religious Affairs, the institution that officially carries out religious services in Turkey, also prepares various books in this field, and expects these resources to be used as materials in Qur'ân course. In this study, *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II*, a material prepared by the Presidency of Religious Affairs for preschool children, will be examined in terms of its support for children's religious education. This study adopts a qualitative research method and prefers document review method. The sample of the study was determined by criterion sampling, one of the purposive sampling types. The data were analyzed through open coding of content analysis. The analysis categories of the study were defined under eight headings, based on the unit names in the Qur'ân Courses Curriculum for the 4-6 Age Group. They are: Love of Allah, love of religious holidays, prayer, love of religion, love of religious places, love of the universe, love of the Holy Qur'ân, and love of the Prophet. In the study, it was determined that religious motifs related to love of Allah were included the most in the books and love of religion the least. Among the motifs identified in the books, the contents of the theme of love of holidays the most and love of the prophet the least support the gains in the relevant curriculum. It has been determined that a positive, loving image of Allah is revealed in the books. However, it was observed that the content of the books was inadequate in terms of emphasizing the existence and unity of Allah and children's trust in Allah. It has been seen in the books that love of Allah and love of the universe support each other in terms of content. In this respect, the concept of Allah creat everything with a certain order and with different beauties is explained with many examples from the universe, supported by expressions of curiosity, wonder, and admiration. Concrete portrayals of Allah's names and attributes, His knowledge, creativity, and power were considered to be successful regarding pre-school religious education. Selected examples are appropriate in terms of children's developmental level and age experience. The love of the prophet in the books is handled through the exemplary personality of the Prophet Muhammed. However, although there is a dedicated book on him, it has been determined that its content is weak with respect to supporting the gains presented in the program. When looked at from the perspective of the theme of prayer, it is seen that motifs related to the concept of prayer are included in the book whose theme is prayer alone, apart from the two books. When looked at from the perspective of love of the Qur'ân, positive messages such as happiness and excitement arising from reading and learning the Qur'ân attract attention. As a result, it has been determined that *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II* have a content that supports children's religious education, especially concerning belief in Allah. In terms of religious education, no content in the books was identified as inappropriate for the level of preschool children or as religiously incorrect. It has been observed that an approach that emphasizes the element of love in every religious theme and that will endear religion to children has been adopted. However, the books were found to be inadequate in covering some dimensions, especially regarding the 4-6 age group curriculum objectives. In addition, some suggestions have been made in this study to make certain that children understand and grasp religion and to enrich the religious motifs in the books in accordance with the curriculum.

Keywords: Religious Education, Non-Formal Religious Education, Presidency of Religious Affairs, Preschool, Religious Children's Books.

Giriş

Ülkemizde okul öncesi aşamada din eğitimi resmî olarak yürüten eğitim kurumları Diyanet İşleri Başkanlığı'na (DİB) bağlı 4-6 yaş Kur'an kurslarıdır. Resmî Gazete'de yayımlanan 07.04.2012 tarih ve 28257 sayılı yönetmelik ile Kur'an kurslarında Kur'an öğretiminin herhangi bir yaş sınırlaması olmaksızın yürütülmesine imkân sağlanmıştır.¹ Bu düzenlemenin ardından DİB, okul öncesi dönem çocuklarına din eğitimi hizmeti sunmak üzere 2013-2014 eğitim-öğretim yılında 10 ilde *Kur'an Kursları Okul Öncesi Din Eğitimi Projesi*'ni pilot uygulama olarak başlatmıştır. Proje, 2014-2015 eğitim-öğretim yılı² itibarıyla ülke genelinde uygulanmaya başlanmıştır.

4-6 yaş Kur'an kurslarında uygulanmak üzere çocuğun dinî gelişim özellikleri dikkate alınarak alanın uzmanları ve diğer paydaşlardan oluşan bir komisyon tarafından 2014 yılında bir öğretim programı hazırlanmıştır.³ Söz konusu programla çocuklara temel değerler ile Allah, peygamber, din, ilahî kitap ve kâinat sevgisi üzerinden temel dinî bilgi ve değerlerin kazandırılması hedeflenmiştir. Bunun yanında çocukların Kur'an'ı kendi seviyelerinde tanımaları da hedeflerden biri olarak belirlenmiştir. Gerek Başkanlığın izleme çalışmaları gerekse sahadan alınan geri bildirimler dikkate alınarak hazırlanan ilk öğretim programı yıllar içerisinde birkaç kez yenilenmiştir.⁴ Son gelişme, 2023 yılında 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programlarının "Değerler Eğitimi Programı" ve "Kur'an-ı Kerim Öğretim Programı" olmak üzere iki ayrı program olarak yayınlanmasıdır.⁵ Tüm program değişikliklerine rağmen, son programlarda da yine 2014 yılı programında olduğu gibi Kur'an-ı Kerim ve temel dini bilgiler öğretimi ile millî ve manevî değerlerin özümsetilmesi temel amaç olarak belirlenmiştir.

Bilindiği gibi öğretim programlarında ortaya konulan amaçlara ve kazanımlara ulaşılması için öğrenmeyi destekleyecek, pekiştirecek ve zenginleştirecek çeşitli materyallere ihtiyaç duyulmaktadır. DİB de, 4-6 yaş Kur'an kurslarında kullanılması amacıyla 2014 yılında *Kur'an Kursları Öğretici Kitabı (4-6 Yaş Grubu Çocuklar İçin)* ve *Kur'an Kursları Etkinlik Kitabı (4-6 Yaş Grubu*

¹ Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği, *Resmî Gazete* 28257 (7 Nisan 2012), md. 4/1. (Erişim: 4 Ağustos 2024).

² Bk. Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), "Faaliyet Raporu 2015" (Erişim: 4 Ağustos 2024).

³ Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, "Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)" (Erişim: 1 Temmuz 2024).

⁴ Bk. Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, "Kur'an Kursları Öğretim Programları" (Erişim: 4 Ağustos 2024).

⁵ Bk. Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, "4-6 Yaş Grubu Değerler Eğitimi Programı" (Erişim: 1 Temmuz 2024); Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, "4-6 Yaş Grubu Kur'an-ı Kerim Öğretim Programı" (Erişim: 1 Temmuz 2024).

Çocuklar İçin)'nın 1. baskısını 14 bin adet yapmış ve kurslara dağıtmıştır.⁶ 2015 yılında da bu kitapların 1. ve 2. seri şeklinde ilk baskıları ve aynı yıl içinde mükerrer baskıları ile *Kur'an Öğreniyorum (4-6 Yaş I-II-III)* setinin baskısı yapılarak sahaya gönderilmiştir.⁷ DİB, ilerleyen yıllarda da bu yayınlarını gözden geçirerek yeniden basımını gerçekleştirmiş ve yayınlarının çeşitlerini artırmıştır.⁸ Kurslarda kullanılmak amacıyla hazırlanan bu el kitaplarının yanı sıra DİB Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü tarafından toplumu din konusunda doğru bilgiyle aydınlatmak, yayınlarını toplumun tüm kesimlerine ulaştırmaya çalışmak, çocuk ve gençleri kötü alışkanlık ve zararlı akımlardan korumaya yönelik yayınlara öncelik vermek, toplumun sosyal ve kültürel yapısını göz önünde bulundurarak gençlik, çocuk ve kadınlar için ayrı ayrı yayınlar hazırlamak gibi ilke ve hedefleri doğrultusunda sesli, görüntülü, dijital, süreli ve basılı yayınlar hazırlanmakta ve hizmete sunulmaktadır.⁹ DİB, Kur'an kurslarında Başkanlık ve Türkiye Diyanet Vakfı tarafından hazırlanan bu materyallerin de kullanılmasını beklemektedir.¹⁰ Bu materyallerden biri de 4-6 yaş Kur'an Kursu Öğretim Programı'nın üniteleri ve kazanımları doğrultusunda hazırlanmış ilk yayın olan *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II'* dir.

Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II, 10 kitabı değerler, 10 kitabı inanç konuları ile sosyal-millî temalara odaklanan 20 kitaptan oluşmaktadır. Bu sete şekilsel olarak bakıldığında, 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programı'nın¹¹ ünite ve kazanımları paralelinde hazırlandığı görülmektedir. Bu öğretim programında yer alan Dini Bilgiler-1 üniteleri çeşitli değer temalarına odaklanmaktadır: Sevgi ve merhamet, saygı, görev ve sorumluluk, adalet, yardımlaşma ve paylaşma, sabır, güvenilirlik ve doğruluk, iyilik, dua, şükür ve özür dileme. Dini Bilgiler-2 üniteleri ise çeşitli inanç konuları ile sosyal-millî temaları barındırmaktadır: Allah'ı Seviyorum, Peygamberimi Seviyorum, Dinimi Seviyorum, Kitabımı Seviyorum, Kâinatı Seviyorum, İnsanları Seviyorum, Vatanımı Seviyorum, Bayramlarımızı Seviyorum. Bu çalışmada Tablo 1'de yer verilen kitap isimlerine bakıldığında, her birinin temasının yukarıda sıralanan 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programı'nın ünitelerinden biri olduğu görülmektedir. Her bir kitabın ön kapağında, bu ünitelerden biri, kitabın teması olarak yazmakta, arka kapağında ise ilgili ünitenin kazanımları listelenmektedir. Bu şekilsel durum, ilgili setin 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programı doğrultusunda hazırlandığı izlenimi vermektedir. Ancak kitapların içeriği ile bu programı destekleme durumu ayrıca incelenmeyi gerektirmektedir.

---

⁶ Bk. Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), "Faaliyet Raporu 2014" (Erişim: 6 Ağustos 2024).

⁷ Bk. DİB, "Faaliyet Raporu 2015".

⁸ Bk. Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) Strateji Geliştirme Başkanlığı, "Faaliyet Raporları" (Erişim: 7 Ağustos 2024).

⁹ Bk. Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü, "İlke ve Hedefler" (Erişim: 7 Ağustos 2024).

¹⁰ DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, "4-6 Yaş Grubu Değerler Eğitimi Programı".

¹¹ DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, "Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)".

Okul öncesi dönemde din eğitimi hizmetlerini desteklemek üzere Başkanlık tarafından da çeşitli materyallerin hazırlanmış olması önemli bir gelişmedir. Bununla birlikte bu kaynakların üstün yönleri ile geliştirilmeye açık yönlerinin ortaya konulması, çocuklara yönelik dinî yayıncılığın geliştirilmesi ve dolayısıyla çocuğun din eğitimideki etki ve verimin artırılması bakımından önem arz etmektedir. Nitekim literatürde, bu sette yer alan kitapların bazısında, okul öncesi din öğretimi materyalinde bulunması gereken nitelikler açısından birtakım eksiklikler bulunduğu tespit edilmiş ve bu tür kitaplar yayımlanmadan önce içerisinde din eğitimi uzmanının da yer aldığı komisyonlarca incelenmesi gerektiği belirtilmiştir.¹² Bu düşünceden hareketle bu çalışmada Başkanlığın hazırlamış olduğu *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II* barındırdığı dinî motifler ve bu yolla çocuğun din eğitimini destekleme durumu açısından incelenmiştir. Bu bağlamda çalışmanın problem durumu şu şekilde belirlenmiştir: “Diyaret İşleri Başkanlığınca hazırlanan *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II* çocuğun din eğitimini nasıl desteklemektedir?”

4-6 yaş Kur’an kursu faaliyetleri 2024 yılı itibarıyla 10 yıllık bir uygulama geçmişine sahiptir. Bu süreç içerisinde konu üzerine literatürde lisansüstü tez, kitap, bildiri ve makale türünde çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bunların tümüne yer vermek bu makalenin kapsamını aşacağından, yalnızca 4-6 yaş Kur’an kurslarında kullanılan ders kitapları ve diğer materyaller üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında karşımıza az sayıda çalışma çıkmaktadır. Bunlardan biri Kur’an kursları öğretici kitabındaki etkinlik uygulamalarının öğretici görüşleri doğrultusunda incelenmesine¹³ diğeri ise etkinlik kitaplarının hikâye içeriği ve resimleme özellikleri açısından incelenmesine¹⁴ odaklanmaktadır. Literatürde genel olarak dinî muhtevalı çocuk hikâye kitaplarını analiz eden çalışmalar açısından da karşımıza yine sayılı çalışma çıkmaktadır. Bunlardan biri 2012 yılı tarafından Zengin tarafından yapılmış olan bir makaledir.¹⁵ İlgili makalede Diyanet İşleri Başkanlığı’nın +10 yaş çocuklarına yönelik hazırladığı ‘İnanıyorum Serisi’; yanlış yönlendirmeler, çocukların gelişimiyle bağdaşmayan davranış içerikleri ve dinî gelişim açısından çocukların anlamasında güç olabilecek içerikler olmak üzere üç kategoride analiz edilmiştir. Literatürde bu alanda başka bir makale tespit edilememiş olup diğer çalışmalar lisansüstü tezlerdir. Bunlardan biri Turanalp tarafından 2017 yılında yapılan doktora tezidir.¹⁶ Bu

¹² Vesile Sümeyye Okur, Diyanet İşleri Başkanlığı Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti (ii)’nin Din Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi (Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2023).

¹³ İsmail Bulut - Bekir Sarı, “Kur’an Kursları Öğretici Kitabındaki Etkinlik Uygulamalarının Öğretici Görüşleri Doğrultusunda İncelenmesi”, *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi* 14/2 (31 Aralık 2021), 408-428.

¹⁴ Zehra Gelici, “4-6 Yaş Kur’an Kursu Etkinlik Kitaplarının Hikâye İçeriği ve Resimleme Özellikleri Açısından İncelenmesi”, *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24/45 (15 Haziran 2022), 85-115.

¹⁵ Halise Kader Zengin, “Diyaret İşleri Başkanlığının Çocuk Kitapları Yayınlarından ‘İnanıyorum Serisi’ Üzerine Bir İnceleme” *Dini Araştırmalar* 15/40 (Haziran 2012).

¹⁶ Muhammed Fatih Turanalp, *Dini İçerikli Çocuk Kitaplarının Öğretmen Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi* (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Üniversitesi, Doktora Tezi, 2017).

çalışmada da 2003-2015 yılları arasında yayımlanmış olan dinî içerikli çocuk kitapları arasından belirlenmiş bir örneklem çerçevesinde kitaplar öğretmen görüşlerine göre çeşitli kriterler açısından değerlendirilmiştir. Başka bir çalışma ise Amanet Araz tarafından iki dinî muhtevalı çocuk hikâye kitabını (*Dinimi Öğreniyorum Amentü Serisi* - Yaşar Kandemir (+9 yaş) ve *Hikâyelerle 365 Gün İman Esasları* - Ali Karaçam-Rabia Kılıçkaya, (+10 yaş) analiz eden yüksek lisans tezidir.¹⁷ Bu makaleden farklı olarak ilgili çalışmada incelenen kitaplar 9 yaş üzeri çocuklara yönelik kaleme alınmıştır. Bir diğer çalışma ise Karatoprak tarafından yapılan, inanç temalarında yazılmış farklı 36 hikâye kitabının analiz edildiği bir yüksek lisans tezidir.¹⁸ İlgili çalışmada 2015-2021 yılları arasında okul öncesi dönem çocuklar için yayınlanmış olan inanç temalı hikâye kitapları; içerik, biçim ve resimleme nitelikleri ile din eğitimi açısından incelenmiştir. Sayılan çalışmalar gerek örneklem olarak aldıkları kitaplar gerekse kitapların hitap ettiği çocukların yaş aralığı ve analiz kategorileri açısından bu çalışmadan farklılık arz etmektedir. Literatürde bu makalenin konu edildiği bağlama en yakın olan çalışma, Okur tarafından yapılan yüksek lisans tezidir.¹⁹ On kitaptan oluşan yalnızca ikinci setin incelendiği bahse konu olan çalışmada kitapların iç yapı özellikleri, dış yapı (biçimsel) özellikleri, edebî nitelikleri ve din eğitimine ilişkin boyutları analiz edilmiştir. Din eğitimi analizinde konu, herhangi bir analiz kategorisi belirlenmeden betimlenerek ele alınmıştır. Bu çalışmada ise literatürdeki mevcut çalışmadan farklı olarak setin tüm kitapları (20 kitap) incelenmiştir. Bir sette yer alan kitapların teması değerler olsa da bu kitaplar da analize dahil edilmiştir. Zira din eğitimi unsurlarına her kitapta örtülü ve açık olarak yer verilmesi mümkündür. Ayrıca analiz kategorileri öğretim programında dinî bilgiler alanında yer alan Allah sevgisi, bayram sevgisi, dua, din sevgisi, dinî mekân sevgisi, kâinat sevgisi, Kitap (Kur'an-ı Kerim) sevgisi, peygamber sevgisi olarak belirlenmiş ve kitaplardaki dinî motifler buna göre analiz edilmiştir. Bu tür bir analiz, literatürde yer alan çalışmadan farklı olarak daha sistematik ve detaylı bir din eğitimi analizi yapılmasını mümkün kılmıştır. Makalenin ortaya koyduğu sonuçlarla özelden mevcut yayının, genelde ise okul öncesi çocuklarına yönelik dinî muhtevalı çocuk yayınlarının geliştirilmesine ve bu alandaki din eğitimi literatürüne katkı sunması beklenmektedir.

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın Deseni

¹⁷ Zeynep Amanet Araz, Dini Çocuk Kitaplarının Din Eğitimi Açısından İncelenmesi: “Dinimi Öğreniyorum Amentü Serisi” ile “Hikâyelerle 365 Gün İman Esasları” Örnekleri (İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2018).

¹⁸ Sümeyra Karatoprak, Okul Öncesi Dönem İnanç Temalı Çocuk Kitaplarının Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021), 34.

¹⁹ Okur, Diyanet İşleri Başkanlığı Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti (ii)'nin Din Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi.

Bu makale nitel araştırmaya göre hazırlanmıştır. Nitel araştırmada doküman analizinin de içinde olduğu çeşitli veri toplama teknikleri kullanılmaktadır.²⁰ Doküman analizi, araştırma konusuyla ilgili olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analiz edilmesiyle veri sağlanmasıdır.²¹ Bu doğrultuda; bu makalede, Diyanet İşleri Başkanlığınca hazırlanan *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II* seti doküman olarak alınmıştır.

1.2. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini belirlemek üzere öncelikle Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları ve Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları tarafından okul öncesi çocuklara yönelik hazırlanan basılı ve dijital yayınlar web ortamında taranmıştır.²² Bunlar içerisinden amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme²³ ile yalnızca müstakil bir kitap olmayıp birden fazla kitabı bünyesinde barındıran setler tespit edilmiştir. Bunlar içerisinden de en fazla kitabı kapsayan *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II* seti örneklem olarak seçilmiştir. Örnekleme oluşturan kitaplara ilişkin bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1: *Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II* Kitap İsimleri ve Temaları

Set I		Set II	
Kitap İsmi	Tema	Kitap İsmi	Tema
<i>İki Makinist</i>	Saygı	<i>İlk Dua</i>	Dua
<i>Haydi Sen Anlat</i>	Sevgi ve Merhamet	<i>Sıncap Kuki</i>	Allah’ı Seviyorum
<i>Güzelce Köyü</i>	Sorumluluk	<i>Büşra’nın Arkadaşı</i>	Peygamberimi Seviyorum
<i>Adil Bir Oyun</i>	Adalet	<i>Ramazan Sevinci</i>	Dinimizi Seviyorum
<i>Sabır Kuşu</i>	Sabır	<i>Büyüme Ne Güzel</i>	Kitabımı Seviyorum
<i>Mızımız Mandalina Balığı</i>	Şükür	<i>Rüya Bulutu</i>	Kâinatı Seviyorum
<i>Dostluk Parkı</i>	Yardımlaşma	<i>Uzaktaki Dostlarım</i>	İnsanları Seviyorum
<i>Tavşan Maviş’in Masalı</i>	Doğruluk ve Dürüstlük	<i>Güzel Vatanım</i>	Vatanımı Seviyorum

²⁰ Ali Yıldırım, “Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi”, *Eğitim ve Bilim Dergisi* 23/112 (1999), 10.

²¹ Ali Yıldırım - Hasan Şimşek, *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2008).

²² Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB), “Diyanet Çocuk” (Erişim: 1 Temmuz 2024); Diyanet Vakfı Yayınları, “Anasayfa/Çocuk-Genç” (Erişim: 1 Temmuz 2024).

²³ Bk. Michael Quinn Patton, *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*, çev. ed. Mesut Bütün - Selçuk Beşir Demir (Ankara: Pegem Akademi, 2014), 238.

<i>İyilik Yarışçıları</i>	İyilik	<i>Meraklı Şekerler</i>	Bayramlarımızı Seviyorum
<i>Küstüm Çiçeği Süslü</i>	zr Dilemek	<i>Dev Şemsiyeler</i>	Dinî Mekânları Seviyorum

Tablo 1'de görüldüğü gibi Set 1 çeşitli değerlere, Set 2 ise ağırlıklı olarak dinî temalara odaklanmaktadır. Bu temalar kitapların n kapağında yer almakla birlikte, her kitabın farklı bir ismi olduğu görülmektedir. Bu kitapların her biri 24 sayfa olup toplamda 20 kitap, 480 sayfa incelenmiştir. Kitapların 15-16 sayfası hikâye, son 8 sayfası ise etkinliklere ayrılmıştır. Bu makalede hikâye kısmında yer alan dinî motifler analiz edilmiştir. Kitaplar beş farklı yazar tarafından kaleme alınmıştır. Analiz için setin 2020 yılında yapılmış olan 3. baskısının nüshaları tercih edilmiştir.

1.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Bu çalışmada veriler, *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II'*den toplanmıştır. Setin içerisinde yer alan 20 kitap da analize dahil edilmiştir. Bu çalışmada verilerin analizinde içerik analizi tercih edilmiştir. İçerik analizinde açık kodlama²⁴ tercih edilmiş, bu doğrultuda yalnızca sözel içerikler dikkate alınarak yüzeydeki içerik kodlanmış; görsel içeriklerde yer alabilecek alt mesajlar, yan anlamlar gibi örtük kodlama ile aranan içerikler değerlendirilmemiştir.²⁵ Açık kodlama, örtük kodlamaya nazaran daha güvenilir bir yol olduğu için bu yol tercih edilmiştir. Açık kodlamada yan veya örtük anlamlarla ilgilenmeyip kod olarak belirlenen kavramların, analiz edilen içerikte olup olmadığının tespit edildiği, bunun da kodlayıcının n bilgisi, dil ve anlam bilgisi gibi yeterlikleri ile ilgisi olmadığı için daha güvenilir olduğu belirtilmektedir.²⁶

Kategorilerin geliştirilmesi ve kodlama, içerik analizinde çalışmanın geçerliği ve güvenirliği açısından önemli bir aşamadır. Zira belirsiz kategoriler çalışmanın güvenirliğini azaltacağı için kategorilerin açık olması gerekmektedir²⁷ ayrıca kategorilerin nasıl oluşturulduğu ve kodların nasıl belirlendiği gibi detayların araştırmacı tarafından açıklanması gerekmektedir. Bu bakımdan, ilgili süreçleri açıklamak gerekirse; çalışmanın analiz kategorilerinin belirlenmesinde 4-6 Yaş Grubu Kur'an Kursları 2014 Yılı ğretim Programı temel alınmıştır. 2014 yılı programının esas alınmasının nedeni, 2022 ve 2023 programlarına nazaran dini konuları en kapsamlı Şekilde ele alan program olmasıdır. Burada aslolan, çalışma için analiz kategorisi kriterleri oluşturmaaktır. Bu kriterler, çalışmanın bilimsel niteliği ve kapsayıcı sonuçlara ulaşması açısından en kapsamlı olan programa göre yapılmıştır.

²⁴ L. W. Neuman, *Toplumsal Araştırma Yöntemleri, Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*. ev. Sedef zge. 2 Cilt. Ankara: Yayın Odası, 7. Basım, 2006, 468-471.

²⁵ Neuman, *Toplumsal Araştırma Yöntemleri, Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*, 468-471.

²⁶ Neuman, *Toplumsal Araştırma Yöntemleri, Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*, 470-471.

²⁷ Hüseyin Bal, *Nitel Araştırma Yöntemi* (Isparta: Fakülte Kitabevi, 2013), 187.

İlgili programda din eğitime odaklanmış olan Dinî Bilgiler-2 öğrenme alanında yer alan ünite isimleri analiz kategorisi olarak esas alınmıştır. Bu öğrenme alanında yer alan üniteler 9 tanedir: Allah'ı Seviyorum, Peygamberimi Seviyorum, Dinimi Seviyorum, Kitabımı Seviyorum, Kâinatı Seviyorum, İnsanları Seviyorum, Vatanımı Seviyorum, Bayramlarımızı Seviyorum, Dinî Mekânlarımızı Seviyorum. Bu analiz kategorileri esas alınarak set içerisinde rastgele seçilen dört kitap ön incelemeden geçirilmiştir. Bu incelemede, analiz kategorilerinin araştırmanın “din eğitimi açısından inceleme” amacına uygunluğu test edilmiştir. Bu analiz kategorileri içerisinde vatan sevgisinin, kitaplarda daha ziyade millî değerler kapsamında ele alındığı, insan sevgisinin de aile ve arkadaşlar gibi kişiler arası ilişkiler bağlamında konu edildiği görülmüştür. Bu iki analiz kategorisi din eğitimi ile ilgili olmadığından analiz kategorisine dahil edilmemiştir. Çalışmanın din eğitimi açısından daha kapsamlı şekilde analiz edilmesi amacıyla Dini Bilgiler-1 öğrenme alanında değerler kapsamında yer alan ünite adı olan “Dua” da analiz kategorilerine dahil edilmiştir. Bu durumda çalışmanın temel analiz kategorileri şu sekiz başlık olarak belirlenmiştir: Allah sevgisi, bayram sevgisi, dua, din sevgisi, dinî mekân sevgisi, kâinat sevgisi, Kitap (Kur'an-ı Kerim) sevgisi, peygamber sevgisi.

Analiz kategorileri kesinleştikten sonra her set tek tek incelenerek bu kategoriler kapsamında olan kodlar, oluşturulan tablolara işlenmiştir. Verileri kodlamada kelime, cümle veya paragraf gibi metin kesitleri birim olarak alınabilmektedir.²⁸ Bu doğrultuda, çalışmada da kelime ve cümleler birim olarak kabul edilmiştir. Örnek vermek gerekirse; Allah sevgisi kategorisinde “Allah”, “Rabbim; Kitap (Kur'an) sevgisi kapsamında ise “Kur'an-ı Kerim”, “Kutsal kitabımız” ifadelerinin bulunması kod olarak alınmıştır.

Çalışmanın geçerliğini artırmak ve aktarılabilirlik kriterlerine uygunluğunu sağlamak açısından doğrudan alıntılara yer verilmesi önemli olduğu için²⁹ tablolara kitaplardan kısa alıntılar işlenmiştir. Ardından bulgu yorumlarında her bir dinî motifin hangi bağlamda nasıl işlendiği ele alınıp yorumlanmıştır.

2. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde çalışmanın bulguları, analiz kategorisi olarak belirlenen sekiz alt başlık halinde sunulmuştur. Bunlar alfabetik sıra ile; Allah sevgisi, bayram sevgisi, dua, din sevgisi, dinî mekân sevgisi, kâinat sevgisi, Kitap (Kur'an-ı Kerim) sevgisi, peygamber sevgisi başlıklarıdır.

2.1. Allah Sevgisine İlişkin Bulgular

²⁸ Neuman, Toplumsal Araştırma Yöntemleri, Nitel ve Nicel Yaklaşımlar, 666; Yıldırım - Şimşek, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, 227, 244-246.

²⁹ Yıldırım - Şimşek, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, 258, 270.

Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II'de Allah sevgisine iliŖkin motiflerin yer alma durumu Tablo 2'de gsterilmiŖtir.

Tablo 2: Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II'de Allah Sevgisine İliŖkin Motifler

Kitap Teması ve İsmi	Sözel Motifler
Sevgi ve Merhamet <i>Haydi Sen Anlat</i>	"Allah'ım, sen bütün yarattıklarımı ve hepimizi çok seversin." (s. 15)
Sorumluluk <i>Güzelce Köyü</i>	"...Allah'ın izniyle onlara can oldular." (s. 7)
Ŗkr <i>Mzmz Mandalina Balığı</i>	"...Allah'ım yuvama kavuŖacađım ve sahip olduklarım için teŖekkr ederim" (s. 15)
Doğruluk ve Dürüstlük <i>TavŖan MaviŖ'in Masalı</i>	"...Allah doğru olanları çok sever." (s. 15)
Özür Dilemek <i>Küstüm ieği Süslü</i>	"...Allah zr dileyenleri ve bađıŖlayanları çok sever." (s. 13)
Dua <i>İlk Dua</i>	"... Allah bizi görüyor, her Ŗeyi iŖitiyor ve bizi oook seviyor." (s. 11) "...Allah'ım annemi, babamı, beni koru. Evimize kolayca gitmemizi sağla." (s. 13) "...Rabbim kolaylaŖtır, zorlaŖtırma. Rabbim her iŖimizi hayırla, gzellelikle sonuçlandır." (s. 15)
Allah'ı Seviyorum <i>Sincap Kuki</i>	"...Her birimizi ayrı gzellekte yaratan ve bize hayat veren Allah'a Ŗkrlersun." (s. 5) "...Bizi yoktan var eden Rabbimi seviyorum. Bilgisiz sevgi olmaz. Rabbimizi bilip tanıdıkça daha çok seveceğiz." (s. 5) "...Ben de Rabbimi hem çok seviyorum hem tanyorum, diye söz aldı Mor MenekŖe neŖeyle." (s. 7) "... Her ihtiyaımızı gören, bilen ve gideren Allah'a Ŗkrlersun." (s. 7) "...Verdiği nimetler için Allah'a Ŗkretmeliyim." (s. 9) "...Rezzak Rabbimi severim, ona teŖekkr ederim." (s. 9) "...Allah'a olan sevgisini kalbinde hissetti." (s. 9)
Dinimizi Seviyorum <i>Ramazan Sevinci</i>	"...Namaz kılınarak Allah'a Ŗkredildi." (s. 15)

Kitabımı Seviyorum <i>Büyüme Ne Güzel</i>	“...Bizi çok seven Allah’ın sözleri.” (s. 7) “...Kur’an okumak, Yüce Allah’ın hoşuna gider.” (s. 9)
Kâinatı Seviyorum <i>Rüya Bulutu</i>	“...Her şey Allah’ı anlatıyor. Hepsi insan için yaratılmış, ne muhteşem!” (s. 7) “...Allah kâinattaki her şeyi bir düzen içinde yaratmış.” (s. 11) “...Allah’ın yarattığı her şeyi severim. Allah bizim için harikalar yaratmış.” (s. 15)
Bayramlarımızı Seviyorum <i>Meraklı Şekerler</i>	“...Özel gün ve gecelerde birbirinizi tebrik ediyorsunuz. Allah’ı hatırlıyorsunuz.” (s. 13)
İnsanları Seviyorum <i>Uzaktaki Dostlarım</i>	“... Hamza da Allah’a şükretmişti.” (s. 15)

Tablo 2’ye bakıldığında, toplam 20 kitaptan 13’ünde Allah sevgisine ilişkin sözel motiflerin yer aldığı görülmektedir. Bu durumda kitapların çoğunda Allah sevgisi işlenmiştir. Bu kitaplar içerisinde de en fazla motif, teması başlı başına Allah sevgisi olan *Sıncap Kuki* kitabında yer almaktadır.

Tespit edilen motiflerden hareketle kitaplarda Allah sevgisinin nasıl işlendiğini detaylı olarak ele almak gerekirse; Allah’a şükür ifadelerinin dokuz, Allah’ın kullarına yönelik sevgisinin beş, kulların Allah’a yönelik sevgisinin dört, Allah’a dua ifadelerinin ise iki kez geçtiği görülmektedir. Allah’ın kullarına yönelik sevgisi tüm yarattıklarına ve herkese yönelik olarak ele alındığı gibi; Allah’ın doğru olanlara, özür dileyenlere ve bağışlayanlara yönelik sevgisi olarak uygun davranış örnekleri bağlamında da işlenmiştir. “Allah’ın sevgisi” vurgusu çocuğun din eğitiminde oldukça büyük bir öneme sahiptir. Literatürde de Allah’ın çocukları sevdiğinden yola çıkılarak Allah inancının yerleştirilmesi gerektiğine dikkat çekilmektedir.³⁰

Kulların Allah’a yönelik sevgisi beraberinde ise Allah’ı tanımak vurgusu dikkat çekmektedir. Bu vurguyu *Allah’ı Seviyorum* kitabında “Bilgisiz sevgi olmaz. Rabbimizi bilip tanıdıkça daha çok seveceğiz.” ifadesi açıkça göstermektedir. Allah’ı tanıdıkça artan Allah sevgisi, ezbere bir sevgi olmaktan ziyade bilinçli bir sevgidir. Kitaplardaki Allah’ı tanımak konusu -bu çalışmanın farklı kategorileri altında ele alınacağı gibi- çoğunlukla Allah’ın yarattığı şeyler üzerinden işlenmiştir. Böylece kitaplarda kendini gösteren vurgu, yarattığı çeşitli nimetlerle güzel ve güçlü olan Allah’ı tanıdıkça artan bir Allah sevgisidir.

Bu çalışmada tespit edilen motifler kapsamında, ilgili kitaplarda; Allah’ın her şeyi görmesi, işitmesi, ayrı güzelliklerde ve bir düzen içerisinde yaratması, yoktan var etmesi, her şeye hayat

³⁰ Yurdagül Konuk, *Okul Öncesi Çocuklarda (5-6 Yaş) Dini Duygunun Gelişimi* (Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 1994), 77.

vermesi, insanlar için harika şeyler yaratması, evrendeki her şeyin Allah'ı anlatması, Allah'ın Rezzâk olması gibi içeriklerle Allah'ın isim ve sıfatları yer almaktadır. İnanç temalarında yazılmış farklı 36 hikâye kitabının analiz edildiği bir çalışmada, Allah inancı kapsamında Allah'ın yaratmasından sonra Allah'ın isimlerinden %13,9 oranında bahsedildiği tespit edilmiştir.³¹ İlgili çalışma ile kıyaslandığında incelenen kitaplarda Allah'ın isimlerine az yer verildiği görülmüştür.

Kâinatı Seviyorum kitabında Allah'ın yarattıkları için “muhteşem” ve “harikalar” şeklinde çocuk gözünden hayret ve hayranlık ifadelerinin kullanıldığı görülmektedir. Bahsi geçen durum, Allah'ın yaratıcılığı ve kudretinin vurgulandığını göstermektedir. Bu husus, aynı zamanda, henüz soyut işlemler dönemine geçmemiş olan hedef kitle için Allah inancının yarattıkları üzerinden işlendiğini göstermesi bakımından da önemlidir. Bu noktada ilgili setin 10 kitabının incelendiği bir başka çalışmada da kitaplarda Allah tasavvurunun, yarattığı nimet çeşitliliği ve yarattığı varlıklara olan sevgisiyle betimlendiği tespit edilmiştir.³² Çocuklara yönelik iki dinî muhtevalı çocuk hikâye kitabını (*Dinimi Öğreniyorum Amentü Serisi* - Yaşar Kandemir (+9 yaş) ve *Hikâyelerle 365 Gün İman Esasları* - Ali Karaçam-Rabia Kılıçkaya, (+10 yaş) din eğitimi açısından analiz eden bir çalışmada da Allah inancının genellikle Allah'ın evrende kurduğu mükemmel denge üzerinden öğretilmeye çalışıldığı tespit edilmiştir.³³

Analiz edilen kitaplarda Allah sevgisine ilişkin tespit edilen tüm motiflerden hareketle kitapların 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programı'nın³⁴ kazanımlarını din eğitimi açısından destekleme durumu analiz edilirse; programda *Allah'ı Seviyorum* ünitesinde yer alan 10 kazanımdan 4 kazanımın desteklendiği söylenebilir. Bu dört kazanım şunlardır: “Allah'ın, bütün varlıkları sevdiğini ve onlara değer verdiğini söyler.”, “Allah'ın, her şeyi insanlar için yarattığını söyler.”, “Allah'a, verdiği her şey için teşekkür eder.”, “Allah'ın her şeyi işittiğini, gördüğünü ve bildiğini söyler.” Bu kazanımları destekleyen sözel motifler Tablo 2'de görülebilir. Kitaptaki bazı motiflerin ise şu üç kazanımı kısmen ya da dolaylı olarak desteklediği iddia edilebilir: “Allah'ın var olduğunu ve bir olduğunu söyler.”, “Allah'ın, bütün varlıkları yarattığını ve onların rızkını verdiğini söyler.”, “Allah'ı sevdiğini ve O'na güvendiğini söyler.”. Kitaplarda programda yer alan şu 3 kazanımı destekleyen herhangi bir motif tespit edilememiştir: “Allah'ın bizleri, kendisini bilmemiz ve tanımamız için yarattığını ifade eder.”, “Allah'ın her şeye merhamet ettiğini söyler.” ve “Duanın Allah ile iletişim vasıtası olduğunu söyler.”.

Netice itibarıyla, set içerisindeki 20 kitaptan 13'ünde Allah sevgisi temasının yer alması, kitapların din eğitimi açısından Allah sevgisini yaygın bir şekilde işlediğini göstermektedir. Bu

---

³¹ Karatoprak, Okul Öncesi Dönem İnanç Temalı Çocuk Kitaplarının Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi, 35.

³² Okur, Diyanet İşleri Başkanlığı Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti (ii)'nin Din Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi, 75.

³³ Amanet Araz, Dini Çocuk Kitaplarının Din Eğitimi Açısından İncelenmesi, 93.

³⁴ DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, “Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)”.

durum da okul öncesi çocuklar için hazırlanan bu yayınların başarılı yönlerinden biridir. Nitekim okul öncesi ve okul dönemi çocuklarının dinî gelişiminde en temel dinî kavram ilahdır.³⁵ Kitaptaki ilah temasının işleyişinde; Allah'ın kullarına ve kulların Allah'a sevgisi, Allah'ın her şeyi mükemmel yaratmış olması ve nimetlerinden ötürü Allah'a şükredilmesi sıkça işlenen motiflerdir. Bunlar da yine kitapların başarılı olan yönlerinden olup çocuğun din eğitimi destekleyecek nitelikte içeriklerdir. Zira ilk çocukluk döneminde çocuğun tecrübe ettiği Allah imajının olumlu olmasının ileriki gelişim dönemleri için sağlam bir temel oluşturacağı ve kişinin ilerideki dinî yaşantısını olumlu yönde etkileyeceği belirtilmektedir.³⁶ Okur da çalışmasında ilgili kitaplarda olumsuzluklardan ziyade olumlu cümle yapıları ile Allah'ın tanıtılıp sevdirmeye istendiğini tespit etmiştir.³⁷ Bununla birlikte kitaplarda 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programı'nın kazanımları arasında yer alan Allah'a güven konusunun yeterince işlenmediği görülmüştür. Nitekim çalışmada buna ilişkin sözel motif tespit edilememiştir. Bu setin 10 kitabının incelendiği bir başka çalışmada da kitaplarda din eğitiminin genel olarak sevgi eksenli verildiği ancak güven değerinin eksik olduğu ortaya konulmuştur.³⁸ Bu noktada, bu iki çalışmanın bulguları birbirini destekler niteliktedir.

2.2. Bayram Sevgisine İlişkin Bulgular

*Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II'*de bayram sevgisine ilişkin motiflerin yer alma durumu Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3: *Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II'*de Bayram Sevgisine İlişkin Motifler

Kitap Teması ve İsmi	Sözel Motifler
Dinimizi Seviyorum <i>Ramazan Sevinci</i>	"...Ev bayram yeri gibi şenlenmişti." (s. 15)
İnsanları Seviyorum <i>Uzaktaki Dostlarım</i>	"...23 Nisan kutlamaları için dünyanın farklı yerinden çocuklar gelmişti." (s. 3)
Bayramlarımızı Seviyorum <i>Meraklı Şekerler</i>	"...Küçükler büyüklerin ellerinden, büyükler de küçüklerin gözlerinden öpüyor." (s. 3) "...Heey sen, bugün Ramazan Bayramı, bilmiyor musun?" (s. 5)

³⁵ Mustafa Köylü, "Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi ve Din Eğitimi", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 45/2 (2004), 137-138.

³⁶ Ali Baz Bilici, *0-6 Yaş Grubu Çocuklarda Dini Gelişim Süreci ve Din Eğitimi* (İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Doktora Tezi, 2014), 227-228.

³⁷ Okur, Diyanet İşleri Başkanlığı Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti (ii)'nin Din Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi, 74.

³⁸ Okur, Diyanet İşleri Başkanlığı Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti (ii)'nin Din Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi, 111.

“... Bayram hal ...Bayramlarda herkes bir araya gelir, sevinir, küsler bile barışır akıllım, dedi Vişneli Şeker.” (s. 5)

“...Evde konuşulanlar sayesinde bayramlar hakkında çok şey öğrendik.” (s. 5)

“...Cuma günümüz mübarek olsun... Cuma Müslümanlar için özel bir gün, bugün de hem Cuma ya, hem bayram hem Cuma dedi.” (s. 9)

“...Bayramınız mübarek olsun, demesin mi?” (s. 11)

“...Başka bayramlar da varsa bilelim.” (s. 13)

“... Olmaz mı? Kurban Bayramı var. Özel gün ve gecelerimiz de önemlidir! Mevlid Kandilimiz var, dedi Kerem.” (s. 13)

“... Kadir gecesini unutmayalım...” (s. 13)

“...Bayramlarda, özel gün ve gecelerde birbirinizi tebrik ediyorsunuz.” (s. 13)

“...Hep birlikte bayramın tadını çıkardılar. Böyle bir bayram hiçbir yerde görülmemiştii.” (s. 15)

Tablo 3'e bakıldığında, bayram sevgisine ilişkin motiflerin ağırlıklı olarak *Meraklı Şekerler* kitabında yer aldığı, bu kitabın temasının da bayram sevgisi olduğu görülmektedir. Bu kapsamdaki tüm motifler incelendiğinde kitaplarda şu bayramlar ile önemli gün ve gecelerin geçtiği tespit edilmiştir: 23 Nisan, Ramazan Bayramı, Kurban Bayramı, Mevlid Kandili, Kadir Gecesi, cuma günü.

Tespit edilen motiflerden hareketle kitaplarda bayram sevgisinin nasıl işlendiğini daha detaylı olarak ele almak gerekirse; küçüklerin büyüklerin ellerinden, büyüklerin de küçüklerin gözlerinden öpmesi; bayramlarda herkesin bir araya gelmesi, sevinmesi, küslerin barışması; özel gün ve gecelerde insanların birbirini tebrik etmesi; “Cuma günümüz mübarek olsun”, “Bayramınız mübarek olsun” gibi ifadeler kullanılması şeklinde bayram günlerinin daha ziyade sosyokültürel yönlerinin işlendiği görülmektedir. Bu içeriklerin de çocukların toplumsallaşmasına ve ilgili günlerin kültürel boyutlarına aşinalık kazanmasına katkı sunacağı söylenebilir.

Bayram sevgisine ilişkin elde edilen tüm motiflerden hareketle kitapların 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programı³⁹ kazanımlarını din eğitimi açısından destekleme durumu analiz edilirse; programda *Bayramlarımızı Seviyorum* ünitesinde yer alan 10 kazanımdan 7 kazanımın doğrudan desteklendiği görülmektedir. Bu yedi kazanım şunlardır: “Bayramların Müslümanları bir araya getirdiğini ve kaynaştırdığını söyler.”, “Ramazan ve Kurban Bayramının Müslümanların dini bayramları olduğunu söyler.”, “Bayramlarda insanların mutlu olduğunu fark eder.” “Cuma gününün Müslümanlar için özel bir gün olduğunu söyler.”, “Özel gün ve gecelerde Müslümanların

---

³⁹ DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, “Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)”.

birbirlerini tebrik ettiğini bilir.”, “Özel gün ve gecelerin Müslümanlar için önemli olduğunu söyler.”, “Bayramların sevinçleri çoğalttığını bilir.”. Bu kazanımları destekleyen sözel motifler Tablo 3’te görülebilir. Programda geriye kalan ve kitaplarda kendilerine ilişkin herhangi bir motif bulunmayan üç kazanım ise şunlardır: “Bayramların yardımlaşmaya ve paylaşmaya vesile olduğunu söyler.”, “Kur’an-ı Kerim’in Kadir Gecesi’nde indiğini söyler.”, “Peygamberimizin doğduğu günün Mevlid kandili olarak kutlandığını bilir.”

Kitaplarda bayramların yanı sıra iki önemli gün ve gece ile cuma gününün öneminden de bahsedilmiştir. Tüm kandil gecelerinden söz edilmesi, çocuklarda kavram karmaşası ve bilgi yığılmasına yol açabilir. Bu nedenle kazanımda yer alan iki kandil olarak Hz. Muhammed’in doğumu münasebetiyle ihya edilen Mevlid ve Kur’an-ı Kerim’de fazileti ortaya konulmuş olan Kadir Gecesi’nden söz edilmesi ile yetinilmesinin uygun olduğu söylenebilir. Bununla birlikte kitaplarda, ilgili bölümlerde bu gecelerin neden önemli olduğuna temas edilmemiştir. Çocukların ezbere değil anlayarak ve kavrayarak öğrenebilmeleri için bu günlerin neden önemli olduğunun kısaca açıklanması yararlı olabilir.

2.3. Dua Kavramına İlişkin Bulgular

Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II’de dua kavramına ilişkin motiflerin yer alma durumu Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4: *Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II’de* Dua Kavramına İlişkin Motifler

Kitap Teması ve İsmi	Sözel Motifler
Sevgi ve Merhamet <i>Haydi Sen Anlat</i>	“...Kalplerimizden sevgiyi ve merhameti hiiiç eksik etme, diyerek dua etti.” (s. 15)
Doğruluk ve Dürüstlük <i>Tavşan Maviş’in Masalı</i>	“...Allah yardımcın olsun.” (s. 3)
Dua <i>İlk Dua</i>	“... Dua edelim de hava güzel olsun, ben de senin için dua ederim.” (s. 9) “...Peki, nasıl dua edebilirim? (s. 9) “... Allah’ım annemi, babamı, beni kötülüklerden, kazadan, beladan koru. Gideceğimiz yere bizi sağ salim ulaştır...” (s. 11) “... Duanın sonunda ikisi birlikte “âmin” demişler.” (s. 11) “... Benekli gibi dua edelim mi, diye sordu.” (s. 13) “... Allah’ım annemi, babamı, beni koru. Evimize kolayca gitmemizi sağla.” (s. 13) “...Sana ilk duamı öğretmemi ister misin?” (s. 15)

“...Rabbi yessir velâ tuassir Rabbi temmim bi'l-hayr” “...Rabbim kolaylaştır, zorlaştırma. Rabbim her işimizi hayırla, güzellikle sonuçlandır.” (s. 15)

Tablo 4'e bakıldığında, dua kavramına ilişkin motiflerin iki kitap dışında, teması başlı başına dua olan kitapta yer aldığı görülmektedir. Bu kapsamdaki tüm motifler incelendiğinde bunlardan dört tanesinin doğrudan Allah'a dua cümleleri olduğu görülmektedir. Bunlar; kötülüklerden korunma, bir yere sağ salim ulaşma, Allah'a sığınma, kalplerimizin sevgi ve merhamet dolu olması yönündedir. Bunlardan biri de “Rabbi yessir” duası olarak bilinen, özellikle bir işe başlarken işin kolaylık ve hayırla tamamlanması amacıyla okunan duadır. Öğrenciler tarafından ezberlenebilecek kısa hacimde olan bu duanın hem Arapçası hem Türkçesine yer verilmiştir. Arapçasına yer verilmesi ile öğrencilerin yavaş yavaş bazı Arapça kalıp duaları ezberlemesine, Türkçesi ile de anlayarak ve kavrayarak öğrenebilmelerine katkı sunulmuş olur. Dinî muhtevalı çocuk hikâye kitaplarını inceleyen bir çalışmada da; çocukların, öğrendiği bir duanın anlamını bilmesinin gerektiği, hikâye kitaplarında yer alan duaların daha anlaşılır ve çocukların içselleştirebileceği nitelikte olması gerektiği vurgulanmıştır.⁴⁰ Bu çalışmada incelenen yayımlar bu anlamda başarılıdır.

Kitaplarda günlük dildeki dua ifadelerimizden yalnızca “Allah yardımcın olsun.” kalıbının kullanıldığı tespit edilmiştir. Teması dua olmasa da diğer kitaplarda da bu türlü günlük dildeki çeşitli dua kalıplarına daha fazla yer verilmesi ile öğrencilerin din diline aşinalıkları sağlanabilir. Nitekim literatürde çocuğun dinî gelişimi açısından anlam dünyası oluşurken din dilinden uzak kalmaması gerektiği vurgulanmaktadır.⁴¹

Dua kavramına ilişkin elde edilen tüm motiflerden hareketle, kitapların 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programı'nın⁴² kazanımlarını din eğitimi açısından destekleme durumu analiz edilirse, öncelikle programda duayı kapsayan altı kazanım bulunmaktadır. Kitaplarda dua kavramına ilişkin tespit edilen motiflerin de programdaki şu iki kazanımı dolaylı olarak desteklediği söylenebilir: “Duanın Allah ile iletişimin yolu olduğunu söyler.” ve “Allah'a her zaman ve her yerde dua edebileceğini ifade eder.”. Duaya ilişkin geri kalan kazanımlar ise; duanın terim anlamı, Allah'ın sevdiği davranışlardan biri olması, Allah'ın duaları duyması, özel gün ve gecelerde duanın öneminin fark edilmesi şeklindedir.

Netice itibarıyla okul öncesi çocukların dua ve ibadetlere karşı ilgili oldukları, dua etmekten hoşlandıkları ve yetişkinlerin okudukları duaları tekrar edip ezberleyebilecekleri⁴³ göz

⁴⁰ Amanet Araz, Dini Çocuk Kitaplarının Din Eğitimi Açısından İncelenmesi, 97, 110.

⁴¹ Bilici, 0-6 Yaş Grubu Çocuklarda Dini Gelişim Süreci ve Din Eğitimi, 227-228.

⁴² DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, “Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)”.

⁴³ Mualla Selçuk, “Çocuk Eğitiminde Dini Motifler (Okul Öncesi Çağ)”, *İslâmi Araştırmalar Dergisi* 4/2 (1999), 111.

önünde bulundurulduğunda, set içerisinde dua temalı müstakil bir kitaba yer verilmiş olması çocuğun bu dinî gelişim özellikleri açısından başarılıdır. Bununla birlikte dua temalı ilgili kitap, programın kazanımlarının odaklandığı bazı boyutları da kapsayacak şekilde geliştirilmelidir.

2.4. Din Sevgisine İlişkin Bulgular

Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II'de din sevgisine ilişkin motiflerin yer alma durumu Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5: *Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II*'de Din Sevgisine İlişkin Motifler

Kitap Teması ve İsmi	Sözel Motifler
Dinimizi Seviyorum <i>Ramazân Sevinci</i>	“Güzel dinimiz İslam, birlikte huzur ve barış içinde yaşamamızı emreder.” (s. 11)

Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II'de ve bu çalışmanın analiz kategorilerini oluşturan 4-6 Yaş Kur'an Kursları (2014) Öğretim Programı'nda din sevgisi de yer aldığı için çalışmada buna yönelik bir analiz de yapılmıştır. Ancak bu kapsamda tüm kitaplarda yalnızca bir motif tespit edilmiştir. Bu motifte de dinimiz İslam “güzel” şeklinde bir sıfatla nitelendirilmiş ve İslam'ın huzur ve barış içinde yaşamamızı emrettiği belirtilmiştir.

Din sevgisine ilişkin elde edilen bu motiften hareketle kitapların 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programı'nın⁴⁴ kazanımlarını din eğitimi açısından destekleme durumu analiz edilirse; programda *Dinimi Seviyorum* ünitesinde yer alan 10 kazanımdan şu 2 kazanımın doğrudan desteklediği görülmektedir: “Dinimizin İslam olduğunu söyler.” ve “İslam'ın sevgi ve barış dini olduğunu söyler.”. Literatürde bu setin 10 kitabını inceleyen Okur da kitaplarda ibadetlerin birey ve toplum için huzur verici ve barış tesis edici yanlarının çocuklara somutlaştırılarak kazandırılmaya çalışıldığını belirtmiştir.⁴⁵

Programda geri kalan 8 kazanım; İslam kavramının anlamına, kolaylık dini olduğuna, insana değer verdiğine, temizliği önemseydiğine temas etmektedir. Din sevgisi kapsamındaki diğer kazanımlar ise namaz, oruç ve sadaka ibadetine odaklanmaktadır. Ne var ki kitaplarda bunlara ilişkin herhangi bir içerik tespit edilememiştir.

Netice itibarıyla analiz edilen set içerisinde din sevgisi kapsamında yalnızca bir motif tespit edilmiştir. Bununla birlikte, bu çalışmada veri toplama sürecinde doğrudan kavramların veya yakın anlamlarının (İslam, din vb.) geçtiği açık kodlama tercih edildiğinden kitaplarda din sevgisi ile ilgili sınırlı veri elde edilmiştir. Daha kapsamlı yapılacak bir analize ibadet ve inanca ilişkin

⁴⁴ DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, “Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)”.

⁴⁵ Okur, Diyanet İşleri Başkanlığı Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti (ii)'nin Din Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi, 83-84.

çeşitli kavramların da dahil edilmesiyle din sevgisine ilişkin daha zengin veri elde edilmesi mümkün olabilir.

2.5. Dinî Mekân Sevgisine İlişkin Bulgular

Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II'de dinî mekân sevgisine ilişkin motiflerin yer alma durumu Tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 6: *Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II*'de Dinî Mekân Sevgisine İlişkin Motifler

Kitap Teması ve İsmi	Sözel Motifler
Dinimizi Seviyorum <i>Ramazan Sevinci</i>	"...Minarelerin arasına ışıklı yazılar bile asılmıştı." (s. 3)
Bayramlarımızı Seviyorum <i>Meraklı Şekerler</i>	"...Camiye gelmişlerdi." (s. 9)
	"...Birkaç saat içinde Medine'ye indiler." (s. 3)
	"...Burası Mescid-i Nebevî. Kâbe'den ve ilk kiblemiz Mescid-i Aksâ'dan sonra mescitlerin en kıymetlisidir." (s. 5)
	"...Şu gördüğünüz yeşil kubbe Peygamber Efendimizin makamıdır. Yani Peygamberimizin kabri buradadır." (s. 5)
Dinî Mekânları Seviyorum <i>Dev Şemsiyeler</i>	"... Ezan duası yaptılar ve "Cennet Bahçesi" denilen yeşil halıların bulunduğu yerde namaz kıldılar." (s. 5)
	"...Dün ziyaret ettikleri Mescid-i Nebevî'ye bakıyordu odaları." (s. 7)
	"...Aaa Mescid-i Nebevî'nin bahçesi ne kadar büyükmüş." (s. 7)
	"...Osman Medine'yi çok sevdi." (s. 13)
	"...Az sonra Mekke'ye gideceklerdi. Mekke'de Kâbe vardı. Osman, Kâbe'yi ilk defa görecekti. Namaz kılarken kiblemiz Kâbe'ye yöneliriz demişti annesi bir gün..." (s. 15)

Tablo 6'ya bakıldığında, iki kitapta yer alan birer motif dışında dinî mekân sevgisine ilişkin motiflerin teması *Dinî Mekânları Seviyorum* olan *Dev Şemsiyeler* kitabında yer aldığı görülmektedir. Dinî mekân kapsamında kitaplarda geçen motifler şunlardır: Minare, cami, Medine, Mekke, Mescid-i Nebevî, Mescid-i Aksâ, Kâbe, yeşil kubbe, cennet bahçesi.

Bu kapsamda tespit edilen motifler daha yakından incelendiğinde, *Dinî Mekânları Seviyorum* temasını taşıyan *Dev Şemsiyeler* kitabının yukarıda yer verilen kavramları umreye giden bir çocuk kahramanın ziyareti üzerinden temel bilgi düzeyinde çocuklara tanıttığı görülmektedir.

Mekânlara ilişkin verilen bilgiler çok kapsamlı ve detaylı olmadığından çocukların seviyesine uygun olarak değerlendirilebilir.

Dinî mekân sevgisine ilişkin elde edilen tüm motiflerden hareketle kitapların 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programı'nın⁴⁶ kazanımlarını din eğitimi açısından destekleme durumu analiz edilirse; programda *Dinî Mekânlarımızı Seviyorum* ünitesinde yer alan 10 kazanımdan şu 2 kazanımın doğrudan desteklendiği görülmektedir: "Kâbe'nin Müslümanların kıblesi olduğunu söyler.", "Mescid-i Nebevî'nin Müslümanlar için önemli olduğunu söyler.". Şu iki kazanımın ise bir kısmının desteklendiği söylenebilir: "Kâbe'nin Mekke'de olduğunu ve kim tarafından yapıldığını söyler." ve "Mescid-i Aksâ'nın Kudüs'te olduğunu ve Müslümanların ilk kıblesi olduğunu söyler." Bu kazanımları destekleyen sözel motifler Tablo 6'da görülebilir. "Hac ve umreye gidenlerin Kâbe'yi ziyaret ettiğini söyler." kazanımı doğrultusunda ise kitaplarda bir içerik tespit edilememiştir. Bu setin 10 kitabının incelendiği bir başka çalışmada da *Dev Şemsiyeler* kitabında umre tanımı hakkında bilgi verilmediği, ancak umrede ziyaret edilen yerler üzerinden sunulan içeriğin umre hakkında temel bilgi verecek düzeyde olduğu belirtilmiştir.⁴⁷

Öğretim programında Mescid-i Aksâ, Mescid-i Nebevî ve Kâbe dinî mekân olarak yer verilen içerikler olduğundan ilgili setin bir kitabının buna tahsis edildiği görülmektedir. Ancak programda ülkemizde bulunan cami örnekleri, cami adabı, caminin iç ve dış bölümleri, ezanın ne anlama geldiğine odaklanan kazanımlar da yer almaktadır. Ancak setin 20 kitabı içerisinde iki kitapta cami ve caminin unsurlarının yalnızca birer kez geçtiği tespit edilmiştir. Set içerisinde çocuklara camiye tanıtan bir kitabın olması, bunun yanında çeşitli kitaplarda da camiye farklı unsurlarıyla yer verilmesi setin gerek öğretim programının kazanımlarını desteklemesi açısından gerekse hayata görelilik ve yakından uzağa ilkeleri gereğince yararlı olacaktır.

2.6. Kâinat Sevgisine İlişkin Bulgular

*Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II'*de kâinat sevgisine ilişkin motiflerin yer alma durumu Tablo 7'de gösterilmiştir.

Tablo 7: *Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II'*de Kâinat Sevgisine İlişkin Motifler

Kitap Teması ve İsmi	Sözel Motifler
----------------------	----------------

⁴⁶ DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, "Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)".

⁴⁷ Okur, Diyanet İşleri Başkanlığı Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti (ii)'nin Din Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi, 107.

Sorumluluk <i>Güzelce Köyü</i>	"... Yeryüzü hem aydınlattı hem ısıttı. "İyi ki doğdun Güneş, iyi ki varsın, selam olsun sana!" (s. 3) "... Yeryüzü seslendi: "İyi ki beni ısıttın, iyi ki varsın!" (s. 3) "Hem yeşilliği hem de masmavi deniziyle harika bir yerdi." (s. 9)
Sabır <i>Sabır Kuşu</i>	"... Her mevsimi seviyordu." (s. 5)
Şükür <i>Mızımız Mandalina Balığı</i>	"... Harika bir yerde yaşıyoruz. Sağlıklıyız, hayatımızda bir sürü güzellik var." (s. 9)
Özür Dilemek <i>Küstüm Çiçeği Süslü</i>	"...Hayranlıkla yapraklarını izliyordu ki rüzgâr tatlı tatlı esmeye başladı." (s. 5) "...Rüzgâr da güneş de güzelliklerini toparlayıp gitmişlerdi." (s. 7)
Kâinatı Seviyorum <i>Rüya Bulutu</i>	"...Subhanallah, kâinata şu olup bitene akıl sır ermiyor." (s. 5) "...Gökyüzü ne güzelsin." (s. 7) "...Allah kâinattaki her şeyi bir düzen içinde yaratmış." (s. 11) "...Büyük bir ormanın çayırlarını, birbirinden güzel çiçekler kaplamıştı." (s. 13) "Allah'ın yarattığı her şeyi severim. Allah bizim için harikalar yaratmış." (s. 15)
Vatanımı Seviyorum <i>Güzel Vatanım</i>	"... Gökyüzüne baktı. Kuşlar ne güzel uçuyordu." Masmavi gökyüzü ne kadar da mutluluk vericiydi." (s. 11)

Tablo 7'ye bakıldığında, kâinat sevgisine ilişkin motiflerin farklı altı kitapta geçtiği, en yoğun motiflerin ise *Rüya Bulutu* isimli kitapta yer aldığı görülmektedir. Kâinat sevgisi kapsamında tespit edilen somut motifler şunlardır: Yeryüzü, gökyüzü, güneş, yeşillik, deniz, mevsim, yapraklar, rüzgâr, orman, çayırlar, çiçekler, kuşlar. Bunlara ilişkin betimlemelerdeki sıfat ve nitelemeler ise şunlardır: Masmavi, harika, seviyordu, bir sürü güzellik, hayranlıkla, tatlı tatlı, güzellikler, ne güzelsin, güzel, düzen içinde, mutluluk verici.

Tespit edilen motiflerden hareketle kitaplarda kâinat sevgisinin nasıl işlendiğini daha detaylı incelemek gerekirse; kâinatın müthiş bir güzellik içinde yaratıldığı ve hayranlık uyandırdığı vurguları çok açıktır. Bu hayranlığı dile getirmek üzere "Sübhanallah" ifadesinin kullanıldığı görülmektedir. "Sübhanallah", ülkemizde günlük dilde "inşallah", "maşallah" kadar sık kullanılan bir ifade değildir. Bu kavram örgün eğitimde Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi derslerinde

4. sınıfta, “Günlük Hayattaki Dinî İfadeler” ünitesinde yer almaktadır.⁴⁸ Dolayısıyla okul öncesi çocukların aşına oldukları bir kavram olmadığı, kavramı anlayamayacakları söylenebilir. Kitaplarda güzellik vurguları dışında bir kez de Allah’ın kâinattaki her şeyi bir düzen içinde yarattığı belirtilmiştir. Düzen kavramı okul öncesi çocukların kavrayabileceği bir kelimedir. Ancak bir yerde geçen “kâinatta şu olup bitene akıl sır ermiyor.” cümlesindeki “akıl sır ermemesi” ifadesinin -her ne kadar yine hayranlık uyandıran duruma işaret etmek üzere kullanılan bir deyim olsa da- okul öncesi çocuklar açısından çok açık bir ifade olmadığı söylenebilir.

Kâinat sevgisine ilişkin elde edilen tüm motiflerden hareketle kitapların 4-6 Yaş Kur’an Kursları Öğretim Programı’nın⁴⁹ kazanımlarını din eğitimi açısından destekleme durumu analiz edilirse; programda *Kâinatı Seviyorum* ünitesinde yer alan 10 kazanımdan şu 3 kazanımın doğrudan desteklediği görülmektedir: “Allah’ın kâinatı insan için yarattığını kavrar.”, “Allah’ın kâinatı bir düzen içerisinde yarattığını bilir.” ve “Yaratılan her şeyi Yaratan’dan ötürü sevdiğini söyler.” Kitaptaki ifadeler doğrudan bu kazanımları destekleyen sözel ifadeler barındırmaktadır. Program incelendiğinde geriye kalan ve kitaplarda temas edilmeyen 8 kazanımdan 4’ünün kişinin çevreye yönelik sorumluluklarına odaklandığı görülmektedir. Bunlar da; çevrenin temiz tutulması, doğal varlıkların korunması, israf edilmemesi, kâinattaki düzeni korumak gerektiğidir. Bu içerik, kâinattaki düzen ve güzelliğe karşılık insanların vazifelerine işaret etmekte olup insanın tabii çevresi ile ilişkisine odaklanmaktadır. Ancak kitaplarda çocukların bu şekilde çevreye yönelik sorumluluklarına işaret eden içerikler tespit edilememiştir. Oysa henüz okul öncesi dönemden itibaren insanların çevre ile sağlıklı ve sorumlu bir ilişki geliştirebilmeleri açısından bu yönde içeriklere yer verilmesi isabetli olur.

Netice itibarıyla kitaplarda kâinat sevgisi kapsamında ele alınan motifler ve betimlemeler zengin olup Allah inancını destekler niteliktedir. Bu noktada Okur da *Kâinatı Seviyorum* isimli kitaptaki hikâyede evrenden çok sayıda örnek üzerinden her şeyin Allah’ı hatırlattığının, her şeyin yaratıcısının Allah olduğunun ve her şeyin insanlar için yaratıldığının işlendiğini, böylelikle Allah’ın ilmi ve kudretinin ortaya konulduğunu tespit etmiştir. Ayrıca evrenden yola çıkılarak Allah temasının işlendiğini, Allah sevgisi merkeze alınarak çocukların hayranlık duygularının beslendiğini, çocukların evrendeki varlıklarla bunların yaratıcısı arasında bir bağ kurmasına yardımcı olmanın hedeflendiğini belirtmiştir.⁵⁰ Zira kâinatın bir düzen ve müthiş bir güzellik içerisinde, insan için yaratılmış olduğu vurgusu işlenmektedir. Bu işleyişin de Allah’ın yarattıkları üzerinden somutlaştırılarak ele alınması bakımından isabetli bir yaklaşımdır. Bununla birlikte kitaplarda çocukların çevreye yönelik sorumluluklarına işaret eden içerikler olmadığı

⁴⁸ Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)” (Erişim: 6 Ağustos 2024).

⁴⁹ DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, “Kur’an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)”.

⁵⁰ Okur, Diyanet İşleri Başkanlığı Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti (ii)’nin Din Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi, 91-92.

görülmüştür. Oysa programlarda kâinattaki düzen ve güzelliğe karşılık insanların vazifelerine dikkat çeken kazanımlar yer almaktadır.

2.7. Kitap (Kur'an-ı Kerim) Sevgisine İlişkin Bulgular

Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II'de kitap (Kur'an-ı Kerim) sevgisine ilişkin motiflerin yer alma durumu Tablo 8'de gösterilmiştir.

Tablo 8: *Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II*'de Kitap (Kur'an-ı Kerim) Sevgisine İlişkin Motifler

Kitap Teması ve İsmi	Sözel Motifler
Kitabımı Seviyorum <i>Büyümek Ne Güzel</i>	"... Hasan dede çıkmadan önce kitaplıktan küçük boy Kur'an-ı Kerim'i gömleğinin cebine koydu." (s. 5) "... Kur'an okumayı kaç yaşında öğrendin dede? - Beş yaşında -Beş yaşına gelince bana da öğretir misin? Okurken çok mutlu görünüyordun." (s. 7) "... Güzel olmaz olur mu? Bizi çok seven Allah'ın sözleri. Kutsal kitabımız. O yüzden okurken de dinlerken de saygılı davranmak güzeldir." (s. 7) "... Kur'an okumak Yüce Allah'ın hoşuna gider. (s. 9)

Tablo 8'e bakıldığında Kitap (Kur'an-ı Kerim) sevgisine ilişkin motiflerin, teması başlı başına *Kitabımı Seviyorum* olan kitapta yer aldığı görülmektedir. İlgili hikâyede dede ve torun arasında geçen diyalogda, Kur'an okuyan dede torununa Kur'an'ın Allah'ın sözleri olduğunu, onu okurken de dinlerken de saygılı davranmak gerektiğini ve onu okumanın Allah'ın hoşuna giden bir ibadet olduğunu açıklamaktadır. Bu bilgilerle okul öncesi dönem çocuklarına Kur'an'ın, detaylara girilmeden, temel bilgi düzeyinde tanıtıldığı görülmektedir. Bunun yanında çocuğun Kur'an okumak için heyecan duyması, beş yaşına gelince dedesinden kendisine öğretmesini istemesi ve aynı gün Elif-Ba cüzü almaya gitmeleri de Kur'an öğrenmeye yönelik çocukları motive edebilecek türden bir vurgudur. Ayrıca dedenin Kur'an okurken mutlu görüldüğünün belirtilmesi de yine pozitif mesajlardandır. Genel itibarıyla bu motiflerle Kur'an-ı Kerim'i öğrenmek isteyen ve bunun için heyecan duyan bir çocuk örneği ortaya konulmaktadır. Bu setin 10 kitabının incelendiği bir başka çalışmada da *Kitabımı Seviyorum* isimli kitapta Kur'an-ı Kerim okumayı isteyen bir çocuğun vurgulandığı, ana karakter olan dedesinin Kur'an-ı Kerim okurkenki hali

üzerinden Kur'an'ın insan ruhunda yarattığı huzur ve mutluluğa dikkat çekildiği ortaya konulmuştur.⁵¹

Kitap (Kur'an-ı Kerim) sevgisine ilişkin elde edilen tüm motiflerden hareketle setin 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programı'nın⁵² kazanımlarını din eğitimi açısından destekleme durumu analiz edilirse; programda *Kitabımı Seviyorum* ünitesinde yer alan 10 kazanımdan şu 4 kazanımın doğrudan desteklenmektedir: "Kur'an-ı Kerim'in Allah'ın sözleri olduğunu söyler.", "Kutsal kitabımızın Kur'an-ı Kerim olduğunu söyler.", "Kur'an-ı Kerim'i okumanın Allah'ın hoşuna giden bir davranış olduğunu kavrar.", "Kur'an-ı Kerim okunurken saygıyla dinlendiğini söyler." Tablo 8'e bakıldığında bu kazanımların bire bir sözel içeriklerle kitaplarda ele alındığı görülmektedir. Kitaplarda yer alan, dedenin Kur'an okurken mutlu görünmesi ve Kur'an'ı eline aldığı gömleğinin cebine koyması gibi içerikler de "Kur'an-ı Kerim'i eline aldığı özen göstermesi gereken bir kitap olduğunu söyler." ve "Kur'an-ı Kerim okumanın ve dinlemenin insana huzur verdiğini söyler." kazanımlarını dolaylı olarak desteklemektedir. Programda yer alıp kitaplarda temas edilmeyen dört kazanım ise; Kur'an'ın insan hayatı için rehber olması, içeriğinde insanların uyması gereken kuralların yer alması, içeriği ile bize Allah'ı tanıtmayı ve namazda Kur'an'dan ayetler okunması şeklinde daha ziyade Kur'an'ın içeriği ve Müslüman yaşamındaki yeri ile ilgilidir. Kitaplarda ise bu yönde herhangi bir içerik tespit edilememiştir.

2.8. Peygamber Sevgisine İlişkin Bulgular

*Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II'*de Peygamber sevgisine ilişkin motiflerin yer alma durumu Tablo 9'da gösterilmiştir.

Tablo 9: *Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II'*de Peygamber Sevgisine İlişkin Motifler

Kitap Teması ve İsmi	Sözel Motifler
Saygı <i>İki Makinist</i>	"...Saygılı davrandığında Peygamberimiz gibi davranmış olursun." (s. 11)
Peygamberimi Seviyorum <i>Büşra'nın Arkadaşı</i>	"... Peygamber Efendimiz de torunları sırtına çıkınca böyle yaparmış." (s. 5) "... Dedem Peygamberimizi çok severdi, bana hep onu anlatırdı. Ben nasıl iyi bir insan olunacağımı Peygamberimizin hayatından öğrendim. Peygamberimiz çok iyi, merhametli, çok şefkatliymiş. İnsanları sever ve herkese iyilik yaparmış." (s. 13)

⁵¹ Okur, Diyanet İşleri Başkanlığı Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti (ii)'nin Din Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi, 87.

⁵² DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, "Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)".

	“...Dede bana Peygamberimizi yine anlat olur mu? Ben de onu çok seviyorum, dedi.” (s. 15)
Dinî Mekânları Seviyorum <i>Dev Şemsiyeler</i>	“... Şu gördüğünüz yeşil kubbe Peygamber Efendimizin makamıdır. Yani Peygamberimizin kabri buradadır.” (s. 5)

Tablo 9'a bakıldığında, peygamber sevgisine ilişkin motiflerin; biri, teması *Peygamberimi Seviyorum* olan kitap olmak üzere toplamda üç kitapta geçtiği tespit edilmiştir.

Kitaplarda Peygamber sevgisine ilişkin tespit edilen motifler ağırlıklı olarak Hz. Peygamber'in saygılı, merhametli ve çok iyi bir insan olması, torunlarını sevmesi, nasıl iyi bir insan olunacağını kendisinden öğrenilmesi şeklinde örnekliliğine vurgu yapan içeriklerdir. Kitaplar bu içerik ve yaklaşım açısından başarılıdır. Nitekim literatürde de peygamber inancının öğretilmesindeki temel amacın çocukların örnek alabilecekleri güzel ahlâklı insanları tanıtmak olması gerektiğine dikkat çekilmektedir.⁵³

Kitaplarda Hz. Peygamber hakkında “Muhammed” dâhil isimlerine, aile bireylerinin isimlerine, doğum ve vefat tarihi gibi bilgilere yer verilmediği görülmektedir. Peygamber ifadesi ile Hz. Muhammed kastedilmiş olsa isminin yer almaması bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. Zira çocukların son peygamber olarak Hz. Muhammed'i ismen tanımaları önemli ve gereklidir. Nitekim 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programı'nın bir kazanımı da doğrudan bunu ifade etmektedir: “Son peygamberin Hz. Muhammed olduğunu bilir.”.

Çocuklara yönelik iki dinî muhtevalı çocuk hikâye kitabını din eğitimi açısından analiz eden bir çalışmada Hz. Muhammed'in diğer insanlara benzemeyen ve insanüstü bir konumda tanıtıldığı tespit edilmiştir.⁵⁴ Bu çalışmada ise incelenen kitaplarda peygamber inancına ilişkin hatalı bir içerik tespit edilememiştir.

Peygamber sevgisine ilişkin elde edilen tüm motiflerden hareketle kitapların 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programı'nın⁵⁵ kazanımlarını din eğitimi açısından destekleme durumu analiz edilirse; programda *Peygamberimi Seviyorum* ünitesinde yer alan 10 kazanımdan bir kazanımın doğrudan desteklendiği görülmektedir. Bu da “Peygamberimizin merhametli ve güvenilir bir insan olduğunu ifade eder.” kazanımıdır. Kitaplarda yer alan; insanları sevmesi ve herkese iyilik yapması, torunlarına şefkatle yaklaşması gibi içerikler de programdaki “Peygamberimizin bütün varlıkları sevdiğini, onlara değer verdiğini söyler.” kazanımını dolaylı olarak desteklemektedir. Programda yer alan dört kazanım Hz. Peygamber'in merhametli,

⁵³ Amanet Araz, Dini Çocuk Kitaplarının Din Eğitimi Açısından İncelenmesi, 109.

⁵⁴ Amanet Araz, Dini Çocuk Kitaplarının Din Eğitimi Açısından İncelenmesi, 98-99.

⁵⁵ DİB Eğitim Hizmetleri Genel Müdürlüğü, “Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)”.

güvenilir, doğru, dürüst ve nazik bir insan olması, temizliğe önem vermesi gibi örnek davranışlarına odaklanmaktadır. Farklı dört kazanım ise Hz. Peygamber'in doğum yeri ve tarihi, çocukluğu ve ailesi, son peygamber olduğu ve gönderilme nedeni gibi bilgi temelli içeriklerdir. Bunlar dışındaki bir kazanım Hz. Peygamber'e salavat getirme, bir kazanım da O'nun tüm varlıkları sevmesi ve değer vermesine odaklanmaktadır.

Netice itibarıyla program kazanımları da dikkate alınarak kitaplardaki peygamber sevgisi din eğitimi bağlamında değerlendirilirse, ilgili set kapsamında her ne kadar başlı başına Hz. Peygamber'i konu edinen bir kitap olsa da içeriği bakımından programda ortaya konulan kazanımları destekleme durumunun zayıf olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç

Bu çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının din eğitimi desteklemek üzere Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından hazırlanan *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II*'de yer alan 20 kitap, barındırdığı dinî motifler ve bu motiflerin çocuğun din eğitimine katkısı açısından incelenmiştir. Çalışmada elde edilen temel sonuçları ortaya koymak gerekirse; kitaplarda en fazla dinî motif Allah sevgisi ve kâinat sevgisi temalarına, en az dinî motif ise din sevgisi temasına yoğunlaşmaktadır. Elde edilen tüm motiflerin içeriği/bağlamı incelenerek kitapların 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programı'nın kazanımlarını destekleme durumu analiz edilmiştir. Bu açıdan bakıldığında da, kitaplardaki içeriklerin programın en fazla *Bayramlarımızı Seviyorum* ünitesinin kazanımlarını desteklediği görülmüştür. Kitaplarda kazanımı en az desteklenen tema ise, bir kazanımla, peygamber sevgisidir. Kitaplarda programın bazı kazanımlarına da dolaylı veya kısmen katkı sunan içerikler olduğu tespit edilmiştir.

Allah inancı açısından bakılacak olursa, bu temanın kitaplarda Allah'ın kullarına yönelik sevgisi ve kullarının da Allah'a yönelik sevgisi eksenli işlendiği; bu anlamda pozitif, sevgi dolu bir Allah imajının ortaya konulduğu tespit edilmiştir. Kullarını seven ve kulları tarafından da sevilen Allah'a şükür ve dua ifadelerine yer verildiği, bu bakımdan Allah-insan ilişkisi açısından kendisine yönelen bir ilah tasavvuru ortaya konulduğu görülmüştür. Bununla birlikte 4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programı'nın Allah sevgisi kapsamındaki kazanımları açısından bakıldığında kitapların Allah'ın varlığı ve birliği konusu ile çocukların Allah'a güvenmesi gibi vurgular açısından içerik olarak yetersiz olduğu görülmüştür.

Setin 20 kitabı içerisinde en yoğun olarak işlenen Allah sevgisi ve kâinat sevgisinin içerik olarak birbirini desteklediği tespit edilmiştir. Bu bağlamda, kitaplarda Allah'ın her şeyi belli bir düzen içerisinde ve ayrı güzelliklerde yaratması, evrendeki çok sayıda örnek eşliğinde hayret ve hayranlık ifadeleri ile desteklenerek işlenmiştir. Bu açıdan Allah'ın isim ve sıfatlarının, ilmi, yaratıcılığı ve kudretinin yarattıkları üzerinden somutlaştırılarak ele alınması okul öncesi din eğitimi açısından başarılıdır. Seçilen örnekler çocukların gelişim düzeyi ve yaş tecrübesi açısından uygundur. Bunun yanında kâinata ilişkin betimlemeler çocukların evrendeki düzene ve ihtişama yönelik ilgi ve merakını, dolayısıyla Allah inancını destekleyecek ve besleyecek yöndedir. Bununla

birlikte kitaplarda çocukların çevreye yönelik sorumluluklarına işaret eden içerikler olmadığı görülmüştür. Oysa programlarda kâinattaki düzen ve güzelliğe karşılık insanların vazifelerine dikkat çeken kazanımlar da yer almaktadır.

Kitaplarda peygamber sevgisi, Hz. Peygamber'in örnek kişiliği üzerinden işlenmiştir. Çocuklara Hz. Peygamber'e ilişkin salt bilgi temelli bir içerik vermekten kaçınılıp O'nun örneğinin öne çıkarılması, çocuğu sıkacak bilgi yoğunluğuna yer vermek yerine çocuğun dine yönelik bakışını genişleten ve geliştiren içeriklerin yer alması açısından başarılı bir yaklaşımdır. Bununla birlikte, programdaki kazanımlarda da geçtiği üzere; çocukların son peygamber olarak Hz. Muhammed'i ismen tanımaları başta olmak üzere Müslümanlar için ne anlam ve önem taşıdığı gibi temel birtakım bilgilerle de karşılaşması, çocukların dini tanımaları ve öğrenmeleri açısından yerinde olacaktır. Bu dönem için aslolan sevgi temelli bir din eğitimi sağlamak ve bunu basit ve temel bilgi içeriği ile desteklemektir. Bu bakımdan Hz. Peygamber'in kim olduğu ve önemi hakkında verilecek kısa içerikler yeterli olacaktır. Netice itibarıyla her ne kadar ilgili set kapsamında başlı başına Hz. Peygamber'i konu edinen bir kitap olsa da içeriği bakımından programda ortaya konulan kazanımları destekleme durumunun zayıf olduğu tespit edilmiştir.

Dua teması açısından bakıldığında; iki kitap dışında dua kavramına ilişkin motiflerin, teması başlı başına dua olan kitapta yer aldığı görülmektedir. Set içerisinde dua temalı müstakil bir kitaba yer verilmiş olması okul öncesi dönem çocuklarının dinî gelişim özellikleri açısından başarılıdır. Bununla birlikte dua temalı kitabın, programın kazanımlarının odaklandığı bazı boyutları içerme açısından yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Kitap (Kur'an) sevgisi açısından bakıldığında, Kur'an okumaktan kaynaklı mutluluk ve öğrenmeye yönelik heyecan duyulması şeklinde pozitif mesajlar dikkat çekmektedir. Bununla birlikte kitapların, programın kazanım olarak ortaya koyduğu ancak kitaplarda yer almayan bazı içerikler noktasında yetersiz olduğu görülmüştür. Örneğin Kur'an'ın insan hayatı için rehber olması, içeriğinde insanların uyması gereken kuralların yer alması, içeriği ile bize Allah'ı tanıtmaları ve namazda Kur'an'dan ayetler okunması şeklinde Kur'an'ın içeriği ve Müslüman yaşamındaki yeri gibi bağlamlara ilişkin herhangi bir içerik tespit edilememiştir.

Dinin daha ziyade kültürel boyutuna giren bayram sevgisi açısından bakıldığında; bayramlar başta olmak üzere dinî gün ve gecelerle ilgili sunulan bilginin çocukların toplumsallaşmasına ve ilgili günlerin dinî kültürel boyutlarına aşinalık kazanmasına katkı sunacağı söylenebilir. Bununla birlikte kitaplarda ilgili içeriklerde dinî gecelerin neden önemli olduğuna temas edilmemiştir.

Dinî mekân olarak da Mescid-i Nebevî, Mescid-i Aksâ, Kâbe dinî mekân olarak yer verilen içerikler olduğu için ilgili setin bir kitabının buna tahsis edildiği görülmektedir. Bununla birlikte, programda ülkemizde bulunan cami örnekleri, cami adabı, caminin iç ve dış bölümleri ve ezanın ne anlama geldiğine odaklanan kazanımlar da yer almaktadır. Buna karşılık incelenen setin 20

kitabı içerisinde yalnızca iki kitapta cami ve caminin unsurlarının birer kez geçtiği tespit edilmiştir.

Netice olarak *Hikâyeler ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti I-II*, Allah inancı başta olmak üzere çocuğun din eğitimini destekleyen bir içeriğe sahiptir. Kitaplarda din eğitimi açısından okul öncesi çocukların seviyesine uygun olmayan veya dinî açıdan hatalı olan bir içerik tespit edilmemiştir. Kitaplarda dinî her temada sevgi unsurunu ön plana çıkaran ve çocuğa dini sevdirecek bir yaklaşım benimsenmiştir. Bununla birlikte gerek çocukların dini anlayarak ve kavrayarak öğrenebilmeleri gerek ele alınan temaların zenginleştirilmesi ve 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programı'nın kazanımlarını daha güçlü destekleyebilmesi açısından şu önerilerde bulunulabilir:

- Kitaplarda 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programı'nda da yer alan Allah'ın varlığı ve birliği ile Allah'a güven ve sığınma gibi boyutlara da yer verilmelidir.
- Kitaplarda çocukların tabii çevresi ile ilişkilerini inşa etmesi bakımından bu yönde içeriklere yer verilebilir. Nitekim bu konular 4-6 Yaş Kur'an Kursları Öğretim Programı'nda da geçmektedir. Bu hususlar yalnızca tek bir kitapta değil, diğer kitapların içerisinde, özellikle de çevre konulu içerikler gerek doğrudan gerekse örtük olarak işlenmelidir. Zira çevre eğitimi okul öncesi dönemden itibaren verilmesi gereken, evrensel düzeyde önemli bir temadır.
- Set içerisindeki 10 kitabın değerler eğitimine tahsis edildiği düşünüldüğünde her bir değer işlenirken Hz. Peygamber ile de ilişkilendirmeler yapılması sağlanabilir. Kitaplarda bunun yalnızca saygı değeri için yapıldığı görülmektedir. Buna benzer örneklerin çoğaltılması Hz. Peygamber'in yalnızca O'nun ele alındığı üniteye sınırlandırılmaması açısından da uygun olacaktır.
- Okul öncesi çocukların hayatındaki yeri ve önemine binaen hem dua temalı kitap, program kazanımlarının odaklandığı boyutları da kapsayacak şekilde geliştirilmeli hem de diğer kitaplara da duaya ilişkin çeşitli motifler yerleştirilmelidir. Ayrıca kitaplardaki diyaloglarda günlük dildeki çeşitli dua kalıplarına daha fazla yer verilmesi ile öğrencilerin din diline aşinalıkları sağlanabilir.
- Kitaplarda Kur'an'ı bir kitap olarak tanıtan ve bir Müslüman için önemini ele alan içeriklere de yer verilmesi, çocukların kutsal kitabı anlamlandırması ve Müslümanlar için önemini kavraması açısından yerinde olacaktır.
- Çocuklar için ezbere değil, anlayarak ve kavrayarak öğrenme gerçekleşmesi açısından önemli dinî gün ve gecelerin ehemmiyetinin açıklanması yararlı olabilir.
- Gerek hayata görelilik gerekse yakından uzağa ilkeleri gereğince okul öncesi çocuklara başlı başına camiyi tanıtan bir kitabın olması, bunun yanında çeşitli kitaplarda Müslümanların ibadet mekânı olarak camiye yer verilmesi yararlı olacaktır. Zira okul

öncesi çocukların hayatında caminin doğrudan bir yeri ve karşılığı vardır. Ayrıca cuma ve teravih namazları başta olmak üzere camiye giden çocukların programda da yer verilen cami adabına ilişkin içerikleri öğrenmesi ihtiyaç odaklı bir yaklaşıma hitap edilmesi açısından faydalı olacaktır.

Kaynakça

- Amanet Araz, Zeynep. *Dini Çocuk Kitaplarının Din Eğitimi Açısından İncelenmesi: "Dinimi Öğreniyorum Amentü Serisi" ile "Hikâyelerle 365 Gün İman Esasları" Örnekleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi. 2018.
- Bal, Hüseyin. *Nitel Araştırma Yöntemi*. Isparta: Fakülte Kitabevi, 2013.
- Bilici, Ali Baz. *0-6 Yaş Grubu Çocuklarda Dini Gelişim Süreci ve Din Eğitimi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Doktora Tezi. 2014.
- Bulut, İsmail - Sarı, Bekir. "Kur'an Kursları Öğretici Kitabındaki Etkinlik Uygulamalarının Öğretici Görüşleri Doğrultusunda İncelenmesi". *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi* 14/2 (31 Aralık 2021), 408-428. <https://doi.org/10.17218/hititsbd.940253>
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. "İlke ve Hedefler" (Erişim: 7 Ağustos 2024). <https://diniyayinlar.diyaret.gov.tr/sayfa/51/ilkeler-ve-hedefler>
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. "Diyanet Çocuk". Erişim: 1 Temmuz 2024. <https://cocuk.diyaret.gov.tr/>
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. "Kur'an Kursları Öğretim Programı (4-6 Yaş Grubu)". Erişim: 1 Temmuz 2024. [https://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr/Documents/Kur'an%20Kurslar%C4%B1%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%20\(4-6%20Ya%C5%9F\)%20-%202014.pdf](https://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr/Documents/Kur'an%20Kurslar%C4%B1%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1%20(4-6%20Ya%C5%9F)%20-%202014.pdf)
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. 4-6 Yaş Grubu Değerler Eğitimi Programı. Erişim: 1 Temmuz 2024. <https://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr/Documents/4-6%20Ya%C5%9F%20Grubu%20De%C4%9Ferler%20E%C4%9Fitimi%20Program%C4%B1-2023.pdf>
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. 4-6 Yaş Grubu Kur'an-ı Kerim Öğretim Programı. Erişim: 1 Temmuz 2024. <https://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr/Documents/4-6%20Ya%C5%9F%20Grubu%20Kur'an-%C4%B1%20Kerim%20%C3%96%C4%9Fretim%20Program%C4%B1-2023.pdf>
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. "Faaliyet Raporları". Erişim: 7 Ağustos 2024. <https://stratejigelistirme.diyaret.gov.tr/sayfa/22/Faaliyet-Raporlari>
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. "Faaliyet Raporu 2014". Erişim: 6 Ağustos 2024. <https://stratejigelistirme.diyaret.gov.tr/Documents/2014%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. "Faaliyet Raporu 2015". Erişim: 4 Ağustos 2024. <https://stratejigelistirme.diyaret.gov.tr/Documents/2015%20Y%C4%B1%C4%B1%20Faaliyet%20Raporu.pdf>
- DİB, Diyanet İşleri Başkanlığı. "Kur'an Kursları Öğretim Programları". Erişim: 4 Ağustos 2024. <https://egitimhizmetleri.diyaret.gov.tr/sayfa/489>

- Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Eğitim ve Öğretimine Yönelik Kurslar ile Öğrenci Yurt ve Pansiyonları Yönetmeliği. *Resmî Gazete* 28257 (07 Nisan 2012). Erişim: 4 Ağustos 2024. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=16041&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
- Gelici, Zehra. "4-6 Yaş Kur'an Kursu Etkinlik Kitaplarının Hikâye İçeriği ve Resimleme Özellikleri Açısından İncelenmesi". *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 24/45 (15 Haziran 2022), 85-115. <https://doi.org/10.17335/sakaifd.1070414>
- Gül, Tuba. *4-6 Yaş Dönemi Çocuklarda Merhamet Eğitimi*. Isparta: Necmettin Erbakan Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2019.
- Karatoprak, Sümeysa. *Okul Öncesi Dönem İnanç Temalı Çocuk Kitaplarının Din Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Konuk, Yurdagül. *Okul Öncesi Çocuklarda Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1. Basım, 1994.
- Köylü, Mustafa. "Çocukluk Dönemi Dini İnanç Gelişimi Ve Din Eğitimi". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 45/2 (01 Ağustos 2004), 137-154.
- MEB, Milli Eğitim Bakanlığı. "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)". Erişim: 6 Ağustos 2024. <https://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=318>
- Neuman, L. W. *Toplumsal Araştırma Yöntemleri, Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*. çev. Sedef Özge. 2 Cilt. Ankara: Yayın Odası, 7. Basım, 2006.
- Okur, Vesile Sümeysa. *Diyanet İşleri Başkanlığı Hikâye ve Etkinliklerle Değerler Eğitimi Seti (ii)'nin Din Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Açısından Değerlendirilmesi*. Ankara: Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 2023.
- Patton, Michael Quinn. *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*. çev. ed. Mesut Bütün - Selçuk Beşir Demir. Ankara: Pegem Akademi, 2014.
- Selçuk, Mualla. "Çocuk Eğitiminde Dini Motifler (Okul Öncesi Çağ)". *İslâmi Araştırmalar Dergisi* 4/2 (1990), 105-117.
- Turanalp, Muhammed Fatih. *Dinî İçerikli Çocuk Kitaplarının Öğretmen Görüşleri Çerçevesinde Değerlendirilmesi*. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Üniversitesi, Doktora Tezi, 2017.
- Yıldırım, Ali - Şimşek, Hasan. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2011.
- Yıldırım, Ali. "Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi". *Eğitim ve Bilim Dergisi* 23/112 (1999), 7-17.
- Yüksel, Zeynep. *4-6 Yaş Kur'an Kursu Öğretim Programının Değerlendirilmesi (Stufflebeam Cipp Modeli)*. Ankara: Grafiker Yayınları, 2022.

Zengin, Halise Kader. “Diyanet İşleri Başkanlığının Çocuk Kitapları Yayınlarından ‘İnanıyorum Serisi’ Üzerine Bir İnceleme”. *Dini Araştırmalar* 15/40 (Haziran 2012), 178-202.